

PAULO
KOELJO
Špijunka

S portugalskog preveli
Jasmina Nešković i Jovan Tatić

■ Laguna ■

Naslov originala

Paulo Coelho

A ESPÍÃ

Copyright © 2016 by Paulo Coelho. This edition was published by arrangement with Sant Jordi Asociados Agencia Literaria S.L.U., Barcelona, Spain, www.santjordi-asociados.com. All rights reserved. <http://paulocoelhoblog.com>

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Dokument na strani 161 u vlasništvu je
The National Archives of the UK, ref. KV2/1.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Jer kad ideš sa suparnikom svojim poglavaru, potru-
di se da se još na putu izbaviš od njega, da te ne
odvuče sudiji, i sudija da te ne preda tamničaru, a
tamničar da te ne baci u tamnicu.*

*Kažem ti: Nećeš odande izići dok ne daš i posled-
nju paru.*

Jevanđelje po Luki, 12: 58–59

Zasnovano na istinitim događajima

Prolog

Pariz, 15. oktobar 1917. godine – Anton Fišerman i
Henri Vels, za *International News Service*

Nešto pre pet sati izjutra grupa od osamnaest ljudi – većinom oficira francuske vojske – popela se na drugi sprat Sen Lazara, ženskog zatvora u Parizu. Predvođeni tamničarem koji je nosio baklju kojom je palio svetiljke, zaustavili su se ispred ćelije broj 12.

Časne sestre su bile zadužene za nadzor. Sestra Leonid otvorila je vrata i zamolila sve da sačekaju napolju, a ona se vratila unutra, kresnula šibicu o zid i upalila svetiljku. Zatim je pozvala jednu od sestara da joj pomogne.

Veoma nežno i pažljivo sestra Leonid obujmi rukom usnulo telo koje je bilo utonulo u dubok san i kao da ništa nije osećalo. Kada se osuđenica probudila, prema svedočenju sestara, izgledala je kao da se prenela iz nekog mirnog sna. Ostala je spokojna i kada je saznala da joj je odbijena molba za pomilovanje koju je nedavno uputila predsedniku Republike. Nikad se neće saznati da li je osetila žalost ili olakšanje zbog toga što je svemu došao kraj.

Na znak sestre Leonid, otac Arbo je ušao u ćeliju zajedno s kapetanom Bušardonom i advokatom dr Klinenom. Zatvorenica je advokatu predala dugo pismo-oporuku koje je pisala čitave prethodne nedelje, kao i dva smeđa koverta sa isečcima.

Navukla je crne svilene čarape – što je u tim okolnostima delovalo groteskno – obula je cipele na štiklu ukrašene svilenim vrpčama i ustala iz kreveta da bi sa čiviluka, smeštenog u jednom uglu ćelije, skinula dugačku bundu koja joj je doticala gležnjeve, a oko rukava i kraagne bila ukrašena nekom drugom vrstom životinjskog krzna, verovatno lisičijim. Ogrnula ju je preko teškog svilenog kimona u kojem je spavala.

Njena crna kosa bila je raščupana; pažljivo se očesljala i skupila kosu na potiljku. Zatim je stavila filcani šešir i zavezala ga ispod brade svilenom vrpcom da ga vetar ne bi odneo kada se bude našla na otvorenom prostoru gde će je odvesti.

Lagano se sagnula da uzme par crnih kožnih rukavica. Zatim se nezainteresovano okrenula prema pridolicama i rekla mirnim glasom:

– Spremna sam.

Svi izadoše iz ćelije Sen Lazara i krenuše ka automobilu koji ih je već čekao sa upaljenim motorom da ih odveze na mesto gde je već bio postrojen streljački vod.

Kola su krenula brzinom većom od dozvoljene ulicama još usnulog grada, prema kasarni Vensen, na čijem

se mestu nekada nalazilo utvrđenje koje su Nemci uništili 1870. godine.

Nakon dvadeset minuta automobil se zaustavio i svi su izašli. Mata Hari je izašla posljednja.

Streljački vod je već bio postrojen. Bio je sačinjen od dvanaest Zuava. Skrajja voda stajao je oficir sa sabljom u ruci.

Dok je otac Arbo razgovarao sa osuđenicom, stojeći između dve časne sestre, jedan francuski vodnik im je prišao, pružio beli povez jednoj od sestara i rekao:

– Molim vas, vežite joj oči.

– Da li je to obavezno? – upita Mata Hari dok je posmatrala povez.

Advokat Kline upitno pogleda vodnika.

– Samo ako vi želite, inače nije obavezno – odgovori.

Nisu joj vezali ni ruke ni oči; posmatrala je vojnike s prividnom mirnoćom dok su se sveštenik, časne sestre i advokat udaljavali od nje. Komandiru streljačkog voda, koji je pažljivo motrio na svoje ljude da ne proveravaju puške – jer je običaj bio da se u jednu od njih stavi manevarska municija, tako da svako može da tvrdi da nije ispalio smrtonosni hitac – kao da je već laknulo. Uskoro će sve biti svršeno.

– Puške na gotovs!

Sva dvanaestorica prisloniše puške na ramena.

Ona je stajala nepomično kao kip.

Oficir je stao na mesto gde svi vojnici mogu da ga vide i podigao mač.

– Nišani!

Žena koja je stajala pred njima bila je i dalje ravnodušna, ne pokazujući nikakav strah.

Sablja se spustila presecajući vazduh u luku.

– Pali!

Sunce, koje je se sada već pomolilo na horizontu, osvetlilo je bljesak i ono malo dima koji su izašli iz pušaka, dok je prasak pucnjeva odjeknuo zaglušujućom snagom. Odmah zatim vojnici su svi kao jedan spustili puške uz nogu.

Mata Hari je još za trenutak ostala na nogama. Nije umrla onako kako smo navikli da gledamo kako ustreljeni ljudi padaju u filmovima. Nije pala ni napred ni nazad, niti su joj se ruke pomerile ni nagore ni u stranu. Izgledala je kao da se sručila sama u sebe, uspravne glave, otvorenih očiju; jedan od vojnika se onesvestio.

Noge su joj zaklecale i telo se srušilo na desnu stranu, a povijene noge bile su i dalje prekrivene bundom. Ostala je tako da leži, nepomična, sa licem okrenutim prema nebu.

Teći oficir – u pratnji jednog vodnika – izvukao je revolver iz futrole koja mu je visila na grudima i uputio se ka nepomičnom telu.

Sagnuo se, primakao cev slepoočnici špijunke, ali pazeći da joj ne dodirne kožu. Zatim je povukao obarač i metak je prošao kroz mozak. Okrenuo se ka prisutnima i svečanim glasom rekao:

– Mata Hari je mrtva.

Prvi deo

POŠTOVANI DR KLINE,

Ne znam šta će se dogoditi krajem ove nedelje. Oduvek sam bila optimista, ali vreme me čini ogorčenom, usamljenom i tužnom.

Ako sve bude teklo kao što se nadam, nikada nećete ni dobiti ovo pismo. Biću pomilovana. Uostalom, celog života sam gajila uticajne prijatelje. U tom slučaju sačuvaću ga da bi jednog dana mogla da ga pročita moja jedinica kako bi saznala ko je bila njena majka.

Ali ako nisam u pravu, ne nadam se da će ove stranice, kojima sam posvetila poslednju sedmicu svog ovozemaljskog života, biti sačuvane. Uvek sam bila realna i znam da advokati, kada okončaju jedan slučaj, odmah prelaze na drugi i ne osvrću se.

Pretpostavljam šta će se sada dogoditi; vi ste prezaudet čovek koji je stekao glas kao branilac žene koja je proglašena za ratnog zločinca. Sigurno mnogi ljudi jedva čekaju na vašu pomoć i usluge; iako ste izgubili, stekli ste ogromnu popularnost. Biće novinara koji će želeći da čuju vašu verziju priče, sedećete u najskupljim

pariskim restoranima, a kolege će vas gledati s uvažavanjem i zavišću. Znaete da protiv mene nije bilo nijednog konkretnog dokaza – radilo se o čistoj manipulaciji dokumentima – ali nikada nećete moći javno da priznate da ste dopustili da umre jedna nevina osoba.

Nevina? Možda to nije prava reč. Nikada nisam bila nevina, otkad sam prvi put kročila u ovaj grad koji toliko volim. Mislila sam da mogu da manipulišem onima koji su želeli da saznaju državne tajne, smatrala sam da niko, Nemci, Francuzi, Englezi ili Španci, neće moći da mi odoli – a na kraju sam ja izmanipulisana. Moj najveći zločin bio je to što sam emancipovana i nezavisna žena u svetu kojim vladaju muškarci. Optužena sam za špijunažu, mada se sve što sam uspela da saznam svodi na govorkanja po salonima i kuloarima visokog društva.

Istina, ja sam ta govorkanja pretvorila u „tajne“ jer sam želela novac i moć. Ali svi koji me danas optužuju vrlo dobro znaju da informacije koje sam prenosila nisu bile nikakva tajna.

Šteta što niko nikada to neće saznati. Ove kovertе završiće tamo gde im je i mesto – u nekom prašnjavom arhivu, prepunom drugih predmeta, odakle će izaći jedino ako vašem nasledniku, ili nekom nasledniku vašeg naslednika, bude ponestalo prostora pa reši da se oslobodi zastarelih predmeta.

Do tada će moje ime već biti zaboravljeno; ali ne pišem da bi me se neko sećao. Pokušavam da shvatim samu sebe. Zašto? Kako je moguće da jedna žena koja

je godinama postizala sve što je htela bude osuđena na smrt za takvu sitnicu?

U ovom trenutku posmatram svoj život i uviđam da je pamćenje reka koja uvek teče unazad.

Sećanja su puna hirova, predstava o stvarima koje smo proživeli i koje nas još uvek mogu mučiti nekom sitnom pojedinošću, beznačajnim zvukom. Miris svežeg hleba dopire do moje ćelije i podseća me na dane kada sam slobodno obilazila kafane; to me više boli nego strah od smrti i samoće u kojoj se nalazim.

Sećanja sa sobom nose čudovište zvano Seta; ah, to svirepo čudovište od kojeg ne uspevam da pobegnem. Glas neke zatvorenice koja pevuši, poneko pismo obožavalaca koji mi nikad nisu doneli ni ruže ni jasmine, sećanje na neki trenutak u nekom gradu, čija mi je lepota tada promakla, sada je jedino što mi preostaje od mojih putovanja.

Sećanja uvek pobeđe; i sa njima nailaze utvare, još strašnije od Sete: kajanja; moje jedino društvo u ovoj ćeliji, osim kada bi poneka sestra došla da malo popričamo. Nikada ne pominju Boga niti me osuđuju zbog onoga što društvo naziva „telesnim grehom“. Obično prozbore dve-tri reči, a iz mojih usta kuljaju sećanja, kao da želim da se vratim natrag kroz vreme, da zaronim u tu reku koja teče uzvodno.

Jedna od njih me je pitala:

– Ako bi vam Bog pružio drugu priliku, da li biste nešto promenili u svom životu?

Odgovorila sam potvrdno, ali, ako ćemo iskreno, ne znam. Jedino znam da je moje srce danas jedan avetinjski grad, naseljen strastima, zanosom, samoćom, stidom, ponosom, izdajom, tugom. I ne uspevam ničega da se oslobodim, čak i kad se sažalim nad sobom i tiho plačem.

Rođena sam u pogrešno vreme i to ništa ne može da ispravi. Ne znam da li će me se u budućnosti sećati, ali ako se to i desi, ne želim da me pamte kao žrtvu, već kao osobu koja je smelo hodala kroz život i hrabro platila cenu svojih postupaka.